

પૂજ્ય શ્રી કાનજીસ્વામી સ્મારક ટ્રસ્ટ અંતર્ગત

પૂજ્ય કહાનગુરુ-સ્મૃતિગ્રંથ પ્રકાશન - પુષ્પ-૨૯

卐 જય જિનેન્દ્ર 卐

જૈન બાળ પોથી

ભાગ બીજો

લેખક :

બ્ર. હરિલાલ જૈન
સોનગઢ (સૌરાષ્ટ્ર)

નમો અરિહંતાણં નમો સિદ્ધાણં નમો આઈરિયાણં ।
નમો ઉવજ્ઞાયાણં નમો લોણ સવ્વસાહૂણં ॥

એસો પંચ ણમોયારો સવ્વ-પાવ-પણાસણો ।
મંગલાણં ચ સવ્વેંસિ પઠમં હોઈ મંગલં ॥

પ્રકાશક :

પૂજ્ય શ્રી કાનજીસ્વામી સ્મારક ટ્રસ્ટ
૧૭૩-૧૭૫, મુંબાદેવી રોડ, મુંબઈ ૪૦૦ ૦૦૨

પૂજ્ય શ્રી કાનજીસ્વામી સ્મારક ટ્રસ્ટ અંતર્ગત

પૂજ્ય કહાનગુરુ-સ્મૃતિગ્રંથ પ્રકાશન - પુષ્પ-૨૯

આવૃત્તી ૧૦૦૦

લેખક : બ્ર. હરિલાલ જૈન

મૂલ્ય : રૂ. ૫/-

પ્રકાશક :

પૂજ્ય શ્રી કાનજીસ્વામી સ્મારક ટ્રસ્ટ
કહાન નગર, લામ રોડ, દેવલાલી ૪૨૨ ૪૦૧

પ્રધાન કાર્યાલય :

૧૭૩-૧૭૫, મુંબાદેવી રોડ, મુંબઈ ૪૦૦ ૦૦૨

પ્રસ્તાવના :

આપણા ધર્મપિતા મંગલ મૂર્તિ પૂજ્ય ગુરુદેવ શ્રી કાનજીસ્વામીનાં પરમ પુનિત પ્રભાવના ઉદયે પૂજ્યશ્રી કાનજીસ્વામી સ્મારક ટ્રસ્ટ અંતર્ગત પૂજ્ય કહાનગુરુ સ્મૃતિગ્રંથ પ્રકાશનમાળાનું આ પુષ્પ ૨૯ મુ જૈન બાળપોથી ભાગ-૨ પ્રકાશિત કરતાં આનંદ અનુભવીએ છીએ. આ પ્રકાશન ઘણા વખતથી અપ્રાપ્ય હોવાથી આપણા ટ્રસ્ટ તરફથી પ્રકાશિત કરેલ છે. પ્રવર્તમાન દેવગુરુ ભક્તિભીની અનેક ગતિવિધિનાં અંગભૂત પ્રકાશન વિભાગ દ્વારા આ આવૃત્તિ આપની સમક્ષ રજુ કરીએ છીએ. જે બાળકોને આત્માની ઉંડી રુચી જાગૃત કરવામાં જરૂર મદદરૂપ થશે.

પૂજ્યશ્રી કાનજીસ્વામી સ્મારક ટ્રસ્ટ
ટ્રસ્ટીગણ

Thanks & Our Request

This shastra has been kindly donated by Dakshaben Sanghvi, Geneva, Switzerland who has paid for it to be "electronised" and made available on the internet.

Our request to you:

1) Great care has been taken to ensure this electronic version of [Jain Balpothi Part 2 \(Gujarati\)](#) is a faithful copy of the paper version. However if you find any errors please inform us on rajesh@AtmaDharma.com so that we can make this beautiful work even more accurate.

2) Keep checking the version number of the on-line shastra so that if corrections have been made you can replace your copy with the corrected one.

Version History

Version Number	Date	Changes
001	26 April 2009	First electronic version

मंगलं भगवान वीरो, मंगलं गौतमो गणी ।
मंगलं कुंदकुंदार्यो, जैन धर्मोऽस्तु मंगलं ॥

आत्मा ज्ञानं स्वयं ज्ञानं, ज्ञानदन्यत्करोति किम् ।
परभावस्य कर्तात्मा, मोहोऽयं व्यवहारिणाम् ॥

अज्ञानतिमिरान्धानां, ज्ञानाञ्जनशलाकया ।
चक्षुरून्मीलितं येन, तस्मै श्री गुरवे नमः ॥

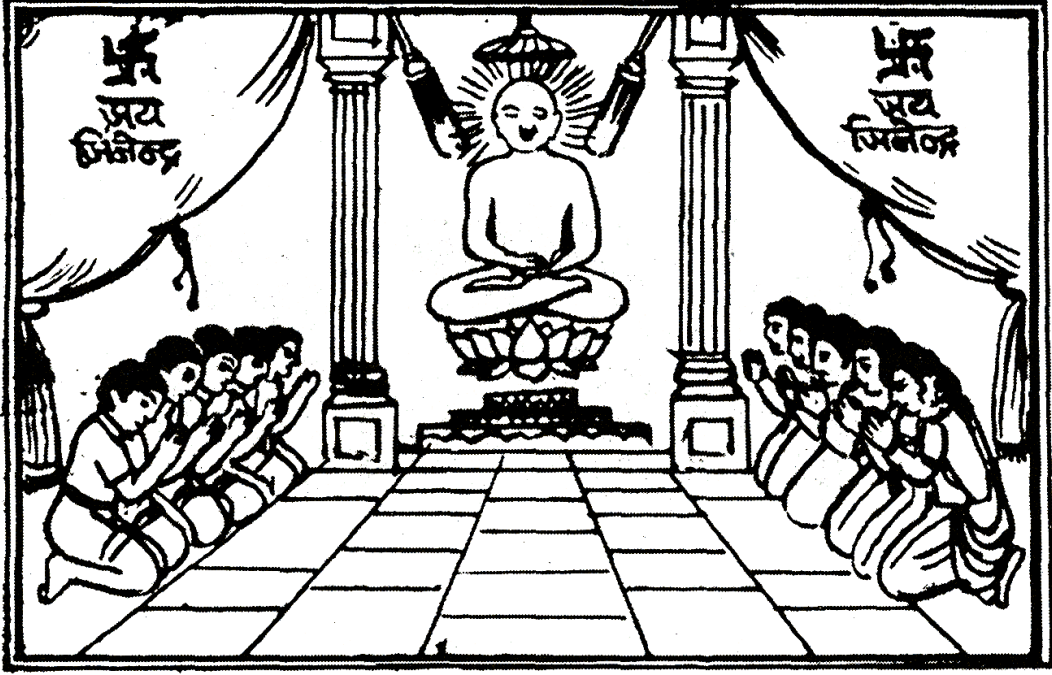
આ પુસ્તકમાં શું વાંચશો ?

- વંદના : કઈ નમન હું અરિહંતદેવને ...
મંગલ-પ્રાર્થના (અરિહંત મારા દેવ છે)
પાઠ ૧ પંચ પરમેષ્ઠી
પાઠ ૨ ચાર મંગલ
પાઠ ૩ આપણા તીર્થકર
પાઠ ૪ ભગવાન ઋષભદેવ
પાઠ ૫ સો રાજકુમારની વાર્તા (ભાગ ૧)
(જીવ-અજીવની સમજણ)
પાઠ ૬ સો રાજકુમારની વાર્તા (ભાગ ૨)
પાઠ ૭ જિનવર-દર્શન
(જિનકુમાર અને રાજકુમારની વાર્તા)
પાઠ ૮ જૈનોનું જીવન કેવું હોય ?
પાઠ ૯ ચાર ગતિ અને મોક્ષ
પાઠ ૧૦ મારો જૈનધર્મ (કાવ્ય)
પાઠ ૧૧ પહેલી ચોપડીનો એક પાઠ
પાઠ ૧૨ વીર પ્રભુનાં સૌ સન્તાન, છે તૈયાર.... છે તૈયાર
પરીક્ષાનાં પ્રશ્નો.

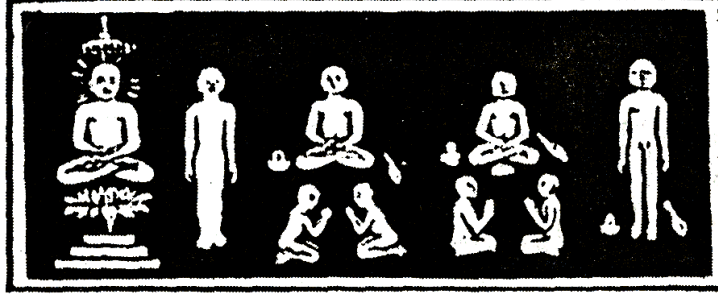

મંગલ-પ્રાર્થના

અરિહંત મારા દેવ છે,
સાચા એ વીતરાગ છે,
જગતને એ જાણે છે,
મુક્તિમાર્ગ દેખાડે છે અરિહંત.
જ્યાં સમ્યક્ દર્શન-જ્ઞાન છે,
ચારિત્ર વીતરાગ છે,
એવો મુક્તિ-મારગ છે,
મારા પ્રભુ દેખાડે છે અરિહંત.
અરિહંત તો શુદ્ધ-આત્મા છે,
હું પણ એના જેવો છું,
અરિહંત જેવો આત્મા જાણી,
મારે અરિહંત થાવું છે અરિહંત.

વંદના

કરું નમન હું અરિહંતદેવને.

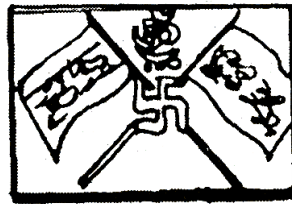
કરું નમન હું સિદ્ધભગવંતને.

કરું નમન હું આચાર્યદેવને.

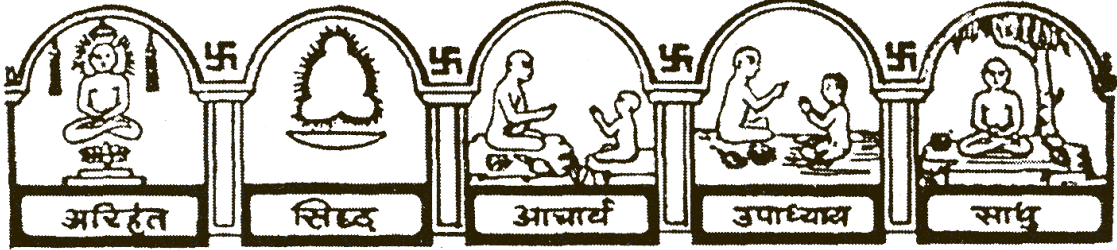
કરું નમન હું ઉપાધ્યાયદેવને.

કરું નમન હું સર્વે સાધુને.

પરમેષ્ઠીપંચ પ્રભુ મને બહુ ઈષ્ટ છે.

પાંચ પરમેષ્ઠી

બાળકો ! કહો, તમને શું થવાનું ગમે ?

અમને રાજા થવું ન ગમે;

અમને ઈન્દ્ર થવું ન ગમે;

અમને તો ભગવાન થવું ગમે.

અમને અરિહંત થવું ગમે છે. (૧)

અમને સિદ્ધ થવું ગમે છે. (૨)

અમને આચાર્ય થવું ગમે છે. (૩)

અમને ઉપાધ્યાય થવું ગમે છે. (૪)

અમને સાધુ થવું ગમે છે. (૫)

- આ પાંચ આપણા પરમેષ્ઠી ભગવાન છે;

તેઓ વીતરાગ-વિજ્ઞાન વડે પરમેષ્ઠી થયા છે,

અને આપણને પણ વીતરાગ-વિજ્ઞાનનો ઉપદેશ આપ્યો છે.

આપણને જે વહાલા હોય તેમને હરરોજ યાદ કરવા જોઈએ. અને હરરોજ તેમને નમસ્કાર કરવા જોઈએ.

પંચપરમેષ્ટી આપણને બહુ વહાલા છે; તેઓ આત્માના પરમ શુદ્ધસ્વરૂપમાં સ્થિર થયા છે, તેથી પરમેષ્ટી છે. આપણે પણ એવા થવાનું છે; તેથી તેમને યાદ કરીને નમસ્કાર કરીએ છીએ -

નમો અરિહંતાણં ।

નમો સિદ્ધાણં ।

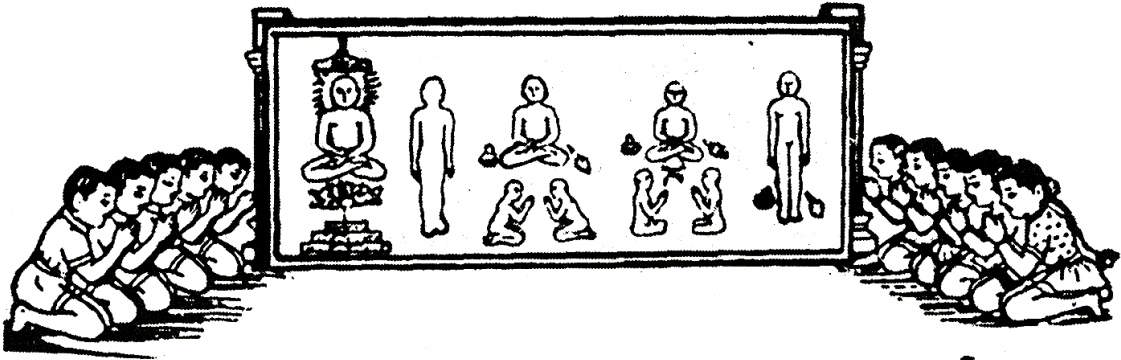
નમો આરિયાણં ।

નમો ઉવજ્જાયાણં ।

નમો લોણ સવ્વસાહૂણં ।

આ સૂત્રને પંચ-નમસ્કાર મંત્ર કહેવાય છે.

બંધુઓ, જિનમંદિરમાં દર્શન કરતી વખતે હરરોજ આ મંત્ર બોલજો, તથા સવાર-સાંજ સ્તુતિ વડે પણ પંચ પરમેષ્ટી ભગવાનને યાદ કરજો.

કરું નમન હું અરિહંતદેવને, પરમેષ્ટી-પંચ પ્રભુ મને બહુ ઈષ્ટ છે.

કરું નમન હું સિદ્ધભગવંતને, પરમેષ્ટી-પંચ પ્રભુ મને બહુ ઈષ્ટ છે.

કરું નમન હું આચાર્યદેવને, પરમેષ્ટી-પંચ પ્રભુ મને બહુ ઈષ્ટ છે.

કરું નમન હું ઉપાધ્યાયદેવને, પરમેષ્ટી-પંચ પ્રભુ મને બહુ ઈષ્ટ છે.

કરું નમન હું સર્વે સાધુને, પરમેષ્ટી-પંચ પ્રભુ મને બહુ ઈષ્ટ છે.

ચાર મંગલ

એક ધર્મમાતાને ત્રણ પુત્રો હતા.

તેમનાં નામ-મંગલકુમાર, ઉત્તમકુમાર, શરણકુમાર.

માતાજીએ તે ત્રણેયને એકવાર નીચે મુજબ ત્રણ પ્રશ્નો પૂછ્યા-

- (૧) બોલો મંગલકુમાર, આ જગતમાં કઈ ચાર વસ્તુઓ મંગલરૂપ છે ?
મંગલકુમારે કહ્યું : અરિહંત ભગવાન, સિદ્ધ ભગવાન, સાધુ- મુનિરાજ અને રત્નત્રયધર્મ-આ ચાર મંગલરૂપ છે.
- (૨) માતાજીએ કહ્યું : બહુ સારું; હવે ઉત્તમકુમાર, તમો કહો કે કઈ ચાર વસ્તુઓ લોકમાં ઉત્તમ છે ?
ઉત્તમકુમારે કહ્યું : બા : આ લોકમાં અરિહંત ભગવાન, સિદ્ધ ભગવાન, સાધુ મુનિરાજ અને રત્નત્રયધર્મ-એ ચાર ઉત્તમ છે.
- (૩) હવે માતાજીએ ત્રીજો પ્રશ્ન શરણકુમારને પૂછ્યો : બેટા, આ સંસારમાં જીવને કઈ ચાર વસ્તુઓ શરણરૂપ છે ?
શરણકુમારે ઉપરનું ચિત્ર જોઈને કહ્યું : મા, આ સંસારમાં અરિહંત ભગવાન, સિદ્ધ ભગવાન, સાધુ મુનિરાજ અને રત્નત્રયધર્મ-એ ચાર આપણને શરણ છે.

માતા કહે: બાળકો : આજ તમે બહુ સારી વાત સમજ્યા; એ ચારેયને જીવનમાં કદી ભૂલશો નહીં. તેઓએ આત્મજ્ઞાન અને વીતરાગતા પ્રગટ કરી તેથી તેઓ મંગળ થયા; આપણે એમ કરીએ તો આપણે પણ મંગળ થઈએ. આ સંબંધમાં નીચેનો મંત્ર બધા એકસાથે બોલો, ને મોઢે કરો-

ચત્તારિ મંગલં-

૧. અરિહન્તા મંગલં ।
૨. સિદ્ધા મંગલં ।
૩. સાહૂ મંગલં ।
૪. કેવલિપણ્ણત્તો ધમ્મો મંગલં ॥

ચત્તારિ લોગુત્તમા-

૧. અરિહન્તા લોગુત્તમા ।
૨. સિદ્ધા લોગુત્તમા ।
૩. સાહૂ લોગુત્તમા ।
૪. કેવલિપણ્ણત્તો ધમ્મો લોગુત્તમા ॥

ચત્તારિ સરણં પવ્વજ્જામિ-

૧. અરિહન્તે સરણં પવ્વજ્જામિ ।
૨. સિદ્ધે સરણં પવ્વજ્જામિ ।
૩. સાહૂ સરણં પવ્વજ્જામિ ।
૪. કેવલિપણ્ણતં ધમ્મં સરણં પવ્વજ્જામિ ॥

વીતરાગ સર્વજ્ઞ થઈને જેઓ ધર્મતીર્થના ઉપદેશ દે છે તેઓ આપણા તીર્થકર છે. આપણી આ ભારત ભૂમિમાં અસંખ્ય વર્ષો પહેલાં ભગવાન ઋષભદેવ થયા; તેમણે ધર્મનું સાચું સ્વરૂપ સમજાવીને ભવસમુદ્રથી તરવાનો ઉપાય બતાવ્યો, તેથી તે આપણા પહેલા તીર્થકર થયા. ભરત-ચકવર્તી તેમના પુત્ર હતા. ભગવાનનો જન્મ અયોધ્યાનગરીમાં થયો હતો, તેથી અયોધ્યા આપણું મહાન તીર્થ છે.

ઋષભદેવ તીર્થકરની પછી અસંખ્ય વર્ષોમાં બીજા ૨૩ તીર્થકરો થયા, તેમાં છેલ્લા તીર્થકર મહાવીર ભગવાન હતા; તે આપણા ચોવીસમા તીર્થકર હતા; તેમણે રાજગૃહીમાં વિપુલાચલ ઉપર જે ધર્મતીર્થનો ઉપદેશ દીધો તે આજે પણ ચાલી રહ્યો છે, અને હજી હજારો વર્ષો સુધી ચાલશે.

તીર્થકર ભગવંતોએ મોક્ષનો માર્ગ બતાવ્યો છે. બધાય તીર્થકર ભગવાને એકસરખો જ મોક્ષનો માર્ગ બતાવ્યો છે. આપણા આત્માને ઓળખીને સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર પ્રગટ કરવા તે મોક્ષનો માર્ગ છે, તેને જ જૈનધર્મ કહેવાય છે. જૈનધર્મ એટલે વીતરાગધર્મ, તે સૌથી ઊંચો છે. ભગવાને બતાવેલો આવો માર્ગ આપણને મહાન ભાગ્યથી મળ્યો છે, માટે આપણે આત્માને ઓળખીને વીતરાગભાવ કરવો જોઈએ.

આપણા ચોવીસ તીર્થકરમાં, પહેલા ઋષભદેવ અને છેલ્લા મહાવીર-એ બે તીર્થકરનાં નામ તો તમે જાણ્યા; હવે વચ્ચેના ૨૨ તીર્થકરોનાં નામ જાણવાનું પણ મન થતું હશે. - તો તે પણ વાંચો, અને આ ૨૪ તીર્થકરોનાં નામ મોઢે કરો.

(૧) ઋષભદેવ	(૨) અજિતનાથ	(૩) સંભવનાથ	(૪) અભિનંદન
(૫) સુમતિનાથ	(૬) પદ્મપ્રભ	(૭) સુપાર્શ્વનાથ	(૮) ચંદ્રપ્રભ
(૯) સુવિધિનાથ	(૧૦) શીતલનાથ	(૧૧) શ્રેયાંસનાથ	(૧૨) વાસુપૂજ્ય
(૧૩) વિમલનાથ	(૧૪) અનંતનાથ	(૧૫) ધર્મનાથ	(૧૬) શાંતિનાથ
(૧૭) કુંથુનાથ	(૧૮) અરનાથ	(૧૯) મલ્લિનાથ	(૨૦) મુનિસુવ્રત
(૨૧) નમિનાથ	(૨૨) નેમિનાથ	(૨૩) પાર્શ્વનાથ	(૨૪) મહાવીર

ભારતમાં મુંબઈ, ચન્દેરી, સમ્મેદશિખર, શ્રવણબેલગોલ, મુડબિદ્રિ, જયપુર વગેરે અનેક સ્થળે આપણા ચોવીસે તીર્થકરોની મૂર્તિ એક સાથે બિરાજમાન છે; તેમનાં દર્શનથી આનંદ થાય છે. તમે કોઈવાર તેમનાં દર્શન જરૂર કરજો.

આપણા બધા તીર્થકરોનું જીવન ઘણું ઊંચું છે; એમનું જીવન વીતરાગી જીવન છે, ને વીતરાગી જીવન તે જ ઊંચું જીવન છે; મોટા થઈને તમે ચોવીસે તીર્થકરોનું જીવનચરિત્ર જરૂર વાંચજો; તે વાંચવાથી તમને ધર્મની ભાવના જાગશે.

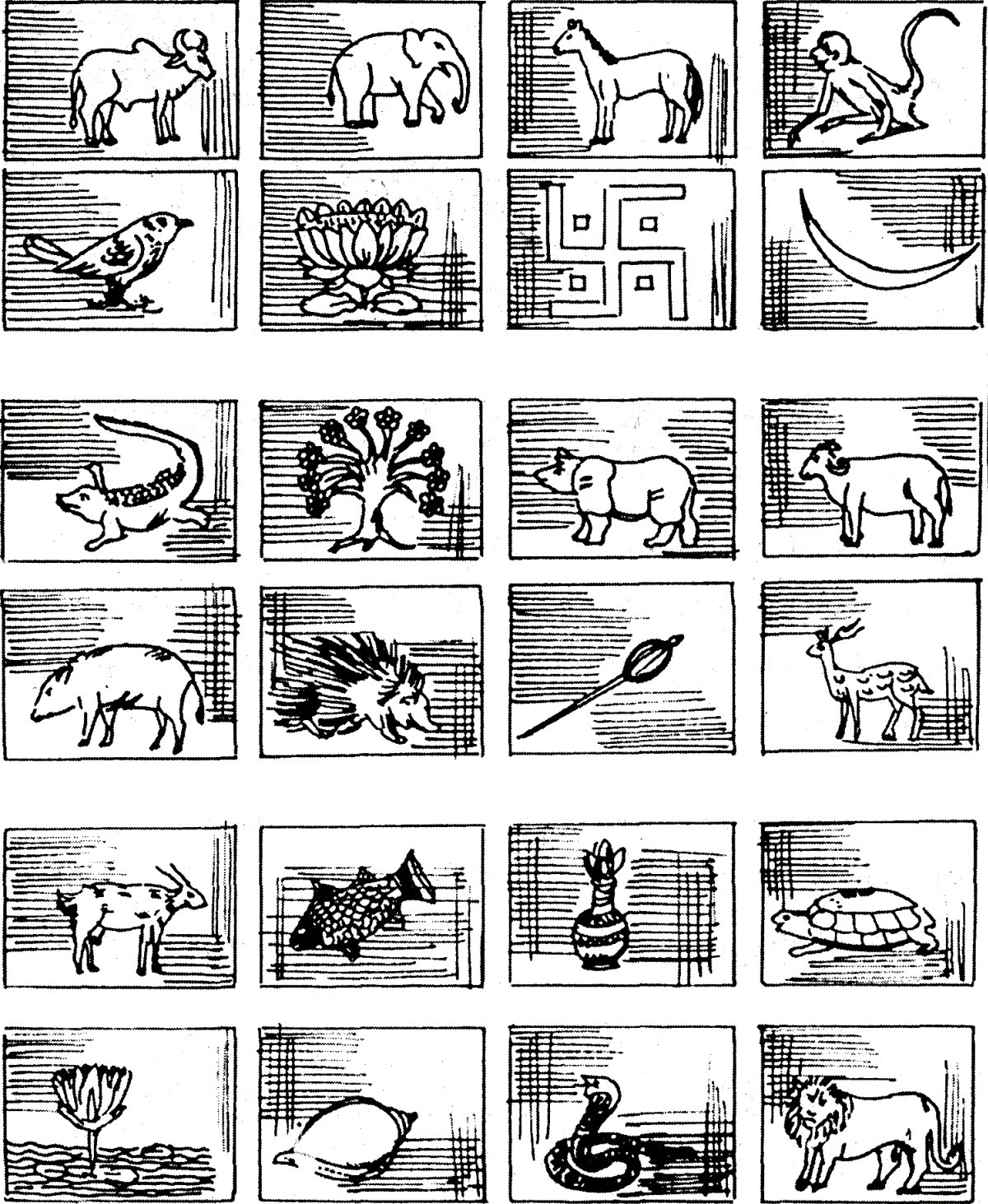
બંધુઓ, આજે એ તીર્થકરો તો આપણી સામે નથી, પરંતુ તેમણે દેખાડેલું ધર્મતીર્થ આજ પણ જ્ઞાની-ધર્માત્માઓ દ્વારા આપણને મળી રહ્યું છે; ભગવાને સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રરૂપ મોક્ષમાર્ગ બતાવ્યો છે, તેની આપણે ઉપાસના કરવી જોઈએ. આ રીતે ભગવાને કહેલા તીર્થને સમજીને તેની ઉપાસના કરવી તે આપણું કર્તવ્ય છે. એમ કરવાથી આપણે પણ એક દિવસે ભગવાન બનશું.

* * *

ચોવીસ તીર્થકર ભગવંતોનાં ચિન્હ નીચે મુજબ છે-

બળદ હાથી ને ઘોડલો, બંદર ચક્રવો પદ્મ,
સ્વસ્તિક ચંદ્રને મગર છે, કલ્પવૃક્ષ ગેંડો ભેંસ,
ભૂંડ શાહૂડી વજ્ર છે, હરણ બકરૂં મીન,
કળશ કાયબો ને કમળ, શંખ સર્પ ને સિંહ.

ચોવીસ તીર્થકરોનાં લાંછન

ચોવીસ લક્ષણ પ્રભુતણાં, મંગલકારી જાણ, પણ ચૈતન્યચિન્હ આત્મનું એને સાચું માન.
ચેતન-લક્ષણ જાણતાં આત્મસ્વરૂપ જણાય, નિજસ્વરૂપને જાણતાં ઝટ કેવળજ્ઞાન પમાય.

ભગવાન ઋષભદેવ

એ તો તમને ખબર છે કે આપણા ૨૪ તીર્થકરોમાં સૌથી પહેલું નામ ભગવાન ઋષભદેવનું છે. તેઓ અસંખ્ય વર્ષ પહેલાં આપણી આ ભરતભૂમિમાં થયા; અને તેમણે જ સૌથી પહેલાં ધર્મનો ઉપદેશ આપીને ભરતક્ષેત્રમાં મોક્ષના દરવાજા ખોલ્યા.

બધાય દેશોમાં આપણા આ ભારત દેશનું એ ખાસ ગૌરવ છે કે બધાય તીર્થકર ભગવંતોનો અવતાર ભારત દેશમાં જ થાય છે. ભગવાન ઋષભદેવ પણ ભારતની અયોધ્યા નગરીમાં ફાગણ વદ નોમના દિવસે જન્મ્યા હતા; તેથી અયોધ્યા નગરી ભારતદેશનું મહાન તીર્થ છે.

ભગવાન ઋષભદેવનો જીવ પહેલેથી ભગવાન ન હતો; પહેલાં તો તે પણ આપણી જેમ સંસારમાં હતો; તેને આત્માનું જ્ઞાન પણ ન હતું. દશ ભવ પહેલાં તે જીવ મહાબલ નામનો રાજા હતો, ત્યારથી તેને ધર્મનો પ્રેમ જાગ્યો અને આત્મસ્વરૂપ સમજવાની જિજ્ઞાસા થઈ.

ત્યારપછી જ્યારે તે વજ્રજંઘ
નામનો રાજા થયો ત્યારે તેણે પોતાની શ્રીમતી
રાણી સાથે ઘણી ભક્તિથી બે મુનિવરોને
આહારદાન દીધું. તે પ્રસંગ દેખીને નોળિયું,
સિંહ, ભૂંડ અને વાંદરો ચારે પ્રાણીઓ પણ
બહુ ખુશી થયા; ને આગળ જતાં તેઓ
ઋષભદેવ પ્રભુના જ પુત્રો થઈને મોક્ષે ગયા.

ત્યારપછી મુનિઓને આહારદાન
દેવોના ફળમાં ભગવાન ઋષભદેવનો તે જીવ
ભોગભૂમિમાં મનુષ્ય થયો. બીજા બધા જીવો
પણ ત્યાં જ જનમ્યા. તે ભોગભૂમિમાં સ્વર્ગ જેવું સુખ છે.

એકવાર પ્રીતિકર નામના મુનિરાજ, કે જેઓ આકાશમાં ચાલતા
હતા, તેઓ આ ભોગભૂમિમાં આવ્યા, અને ઘણો જ ઉપદેશ દઈને ભગવાનના
જીવને આત્મસ્વરૂપ સમજાવ્યું; તે સમજીને ભગવાનના જીવે તે જ વખતે સમ્યક્દર્શન
પ્રગટ કર્યું. સમ્યક્દર્શનની પ્રાપ્તિથી તે જીવને બહુ જ આનંદ થયો, અને તેણે
મુનિઓની ઘણી ભક્તિ કરી. બીજા પાંચે જીવો પણ આત્માને ઓળખીને
સમ્યક્દર્શન પામ્યા.

ત્યારપછી, છેલ્લેથી ત્રીજા ભવમાં ભગવાનનો જીવ વિદેહક્ષેત્રમાં વજનાભી-ચક્રવર્તી થયો. તે વખતે તેના પિતા પણ તીર્થંકર હતા. ચક્રવર્તી હોવા છતાં પણ ભગવાનનો આત્મા જાણતો હતો કે આ ચક્રવર્તીરાજમાં મારું સુખ નથી, સુખ તો રત્નત્રયમાં છે. તેથી ચક્રવર્તીનું રાજ છોડીને તે મુનિ થયા હતા અને રત્નત્રયનું ઉત્તમ પાલન કરીને સર્વાર્થસિદ્ધ દેવ થયા હતા.

ત્યાંથી તેઓ અયોધ્યાપુરીમાં નાભિરાજા અને મરૂદેવી-માતાના પુત્ર તરીકે અવતર્યા, -એ જ આપણા ભગવાન ઋષભદેવ. ભગવાનનો જન્મ થતાં જ ઈન્દ્રોએ અયોધ્યા આવીને મોટો ઉત્સવ કર્યો.

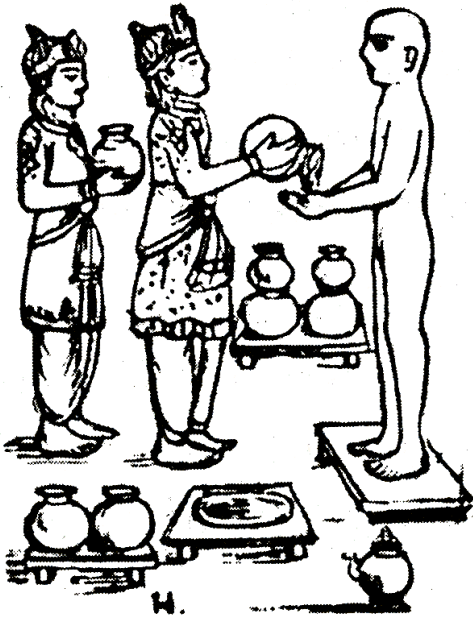
જે વખતે ભગવાનનો અવતાર થયો તે વખતે આ ભરતક્ષેત્રમાં ત્રીજો આરો ચાલતો હતો, લોકોને બધી વસ્તુઓ કલ્પવૃક્ષ પાસેથી મળી જતી; પરંતુ પછી જ્યારે ચોથો આરો શરૂ થયો અને કલ્પવૃક્ષ નષ્ટ થવા લાગ્યા, ત્યારે ભગવાને અનાજ વગેરે દ્વારા જીવનનિર્વાહની રીત લોકોને શીખવી, તથા બીજી પણ અનેક વિદ્યાઓ શીખવી અને ભરતશ્રેત્રમાં રાજવ્યવસ્થા ચલાવી. ભગવાનનું જીવન ઘણું જ પવિત્ર હતું. હિંસા, જૂઠું કે ચોરી એવું કોઈ પાપ તેમના જીવનમાં ન હતું; તેમને આત્માનું જ્ઞાન હતું.

ભગવાન ઋષભદેવ જ્યારે રાજા હતા ત્યારે તેમને બે રાણીઓ હતી અને ૧૦૧ પુત્રો હતા, તેમાં ભરતચક્રવર્તી સૌથી મોટા અને બાહુબલી સૌથી નાના. આ ઉપરાંત બ્રાહ્મી અને સુન્દરી નામની બે પુત્રીઓ પણ હતી ભગવાને તે બધાને ઉત્તમ ધાર્મિક જ્ઞાન આપ્યું તથા બધા પ્રકારની વિદ્યાઓ ભણાવી.

એમ કરતાં ઘણો કાળ વીતી ગયો; એકવાર ફાગણ વદ નોમના દિવસે જ્યારે ભગવાનનો જન્મોત્સવ ઉજવાતો હતો ત્યારે મોટો રાજદરબાર ભરાયો હતો, અનેક રાજાઓ આવીને ભગવાનને અભિનંદન દેતા હતા અને ઉત્તમ વસ્તુઓ ભેટ ધરતા હતા. દેવ-દેવીઓ પણ આવીને ભક્તિથી નૃત્ય

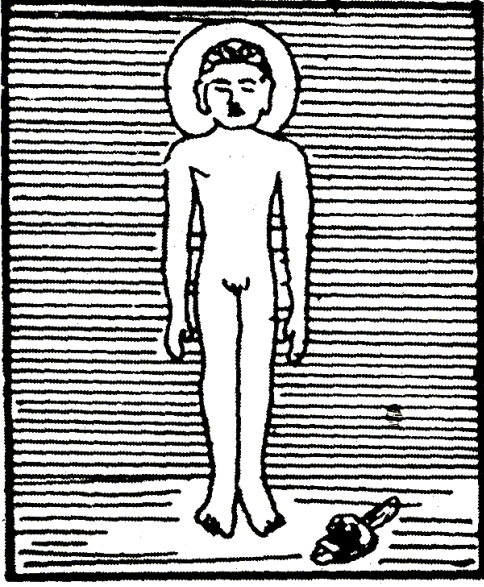
કરતા હતા. નીલા નામની એક દેવી બહુ મજાનું નૃત્ય કરી રહી હતી; એવામાં એકાએક નૃત્ય કરતાં કરતાં જ તે દેવીનું આયુષ્ય પૂરું થઈ ગયું એટલે તે મૃત્યુ પામી. દેહની આવી ક્ષણભંગુરતા જોતાં જ ભગવાનનું મન સંસારથી વિરક્ત થઈ ગયું, અને તેઓ દીક્ષા લઈને મુનિ થઈ ગયા. ભગવાનની દીક્ષા વખતે પણ ઈન્દ્રોએ મોટો ઉત્સવ કર્યો. અત્યારસુધી અસંખ્ય વર્ષોથી ભરતક્ષેત્રમાં કોઈ મુનિ ન હતા; ભગવાન ઋષભદેવ જ સૌથી પહેલા મુનિ થયા.

મુનિ થઈને ભગવાને ઘણું આત્મધ્યાન કર્યું; છ મહિના સુધી તો ધ્યાનમાં જ સ્થિર ઊભા રહ્યા; ત્યારપછી પણ સાતેક મહિના સુધી ઋષભમુનિરાજે ઉપવાસ જ કર્યા; કેમકે મુનિને કઈ રીતે આહારદાન દેવું તેની વિધિ કોઈ જાણતું ન હતું. આ પ્રમાણે એક વર્ષથી પણ વધુ કાળ ભોજન વગર વીતી ગયો; પરંતુ ભગવાનને કાંઈ કષ્ટ ન હતું. તેઓ તો આત્મધ્યાન કરતા હતા ને આનંદના અનુભવમાં મશગુલ રહેતા હતા. આને જ વર્ષાતપ કહેવાય છે.

છેવટે વૈશાખ સુદ ત્રીજના દિવસે ઋષભમુનિ હસ્તિનાપુર પધાર્યા. ભગવાનને દેખતાં જ ત્યાંના રાજકુમાર શ્રેયાંસને ઘણો જ આનંદ થયો અને પોતાના પૂર્વ ભવનું જ્ઞાન થઈ ગયું. તેમને યાદ આવ્યું કે આ ભગવાનની સાથે આઠમા ભવમાં મેં મુનિઓને આહારદાન દીધું હતું. બસ, એ યાદ આવતાં જ ઘણી ભક્તિથી તેણે મુનિરાજને નિમંત્રણ કર્યું અને મન-વચન-કાયાની શુદ્ધિપૂર્વક નવધા ભક્તિ સહિત નિમંત્રણ કર્યું અને મન-વચન-કાયાની શુદ્ધિપૂર્વક નવધા ભક્તિ સહિત

ભગવાનને શેરડીના રસથી પારણું કરાવ્યું. મુનિ થયા પછી ભગવાને આ

પહેલી જ વાર ભોજન કર્યું, તેથી તે દેખીને બધા લોકો બહુજ આનંદિત થયા. દેવોએ પણ આકાશમાં વાજા વગાડીને મોટો ઉત્સવ કર્યો. ત્યારથી એ દિવસ અક્ષયત્રીજના પર્વ તરીકે આજે પણ ઉજવાય છે.

ભગવાન તો પાછા પોતાના આત્મધ્યાનમાં લાગી ગયા, તેમને તો બસ, આત્માનું ધ્યાન કરવું-એ જ એક કામ હતું, બીજું કોઈ કામ ન હતું. ધ્યાન કરતાં કરતાં

પ્રયાગ-ક્ષેત્રમાં ભગવાનને કેવળજ્ઞાન થયું, ત્યારે ત્યાં ઘણો મોટો ઉત્સવ થયો, તેથી તે પ્રયાગ પણ તીર્થ બની ગયું. કેવળજ્ઞાન થયું એટલે ભગવાન ઋષભદેવ અરિહંત થયા. તીર્થંકર થયા. દેવો અને મનુષ્યો, પશુ અને પંખી, બધાય તેમનો ઉપદેશ સાંભળવા ધર્મસભામાં આવ્યા. ભગવાને જૈનધર્મનો ઉપદેશ દીધો; આત્માનું સ્વરૂપ સમજાવ્યું અને સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રનો બોધ આપ્યો. તે સાંભળીને બધાય જીવોને અપાર હર્ષ થયો; ઘણાય જીવો આત્માને સમજ્યા, ઘણા જીવો મુનિ થયા અને ઘણા જીવો મોક્ષ પામ્યા. ભગવાનના બધા પુત્રો પણ મોક્ષગામી થયા. આ પ્રમાણે ભરતક્ષેત્રમાં ભગવાન ઋષભદેવે મોક્ષનો દરવાજો ખુલ્લો કર્યો, તેથી તેઓ આપણા આદિ-તીર્થંકર કહેવાયા.

ઘણા કાળ સુધી ધર્મનો ઉપદેશ દઈને ભગવાન ઋષભદેવ કૈલાસપર્વત ઉપર પધાર્યા અને પોષ વદ ૧૪ની સવારમાં મોક્ષ પધાર્યા; સંસારથી છૂટીને ભગવાન સિદ્ધ થયા. સિદ્ધલોકમાં તેઓ પૂર્ણ આનંદમાં બિરાજી રહ્યા છે; તેમને નમસ્કાર હો.

ભગવાને જેવી આત્મસાધના કરી તેવી આપણે પણ કરવી જોઈએ.

સો રાજકુમારની વાર્તા (જીવ અને અજીવની સમજણ)

બંધુઓ, સો રાજકુમારોની આ નાનકડી વાર્તામાં તમને જીવ-અજીવ વસ્તુની સમજણ આપવામાં આવી છે, તે તમે સમજજો, અને તમે પણ તે રાજકુમારો જેવા ધર્માત્મા બનજો.

ઋષભદેવ ભગવાનના જમાનાની આ વાત છે. જ્યારે ઋષભદેવ તીર્થંકર આપણી આ ભરતભૂમિમાં વિચરતા હતા. તે વખતે તેમના પુત્ર ભરતચકવર્તી આ ભરતક્ષેત્ર પર રાજ્ય કરતા હતા, અને જૈનધર્મની ઘણી જાહોજલાલી હતી. કેટલાય કેવળીભગવંતો, મુનિવરો અને ધર્માત્માઓ આ ભૂમિમાં વિચરતા હતા.

ભરતમહારાજને અનેક પુત્રો હતા; ઈન્દ્ર જેવું તેમનું રૂપ હતું; પરંતુ તેઓ જાણતા હતા કે આ રૂપ તો શરીરનું છે, આત્માની શોભા તેના વડે નથી,

આત્માની શોભા તો ધર્મથી છે. ભરતના રાજકુમારો ધર્મી હતા, આત્માને જાણનારા હતા અને મોક્ષગામી હતા.

એકવાર નાની ઉંમરના ૧૦૦ રાજપુત્રો વનમાં રમવા ગયા. રમત રમનારા તે રાજકુમારો જ્ઞાની અને વૈરાગી હતા. ગેડી-દડાની રમત રમતાં પણ તેઓને એવો વિચાર આવતો હતો કે અરે, મોહરૂપી લાઠીનો માર ખાઈ ખાઈને દડાની જેમ આ જીવ સંસારની ચારે ગતિમાં ઘણું ભટક્યો; હવે તો આત્મસાધના પૂરી કરીને જલદી આ સંસારથી છૂટીએ. અમારા દાદા ઋષભદેવ તો કેવળજ્ઞાની તીર્થંકર છે, પિતાજી પણ આ ભવમાં મોક્ષ પામવાના છે, અને અમારે પણ આ જ ભવમાં મુક્ત થઈને ભગવાન બનવાનું છે.

જુઓ તો ખરા, નાના નાના બાળકો રમતાં રમતાં પણ કેવી મજાની ભાવના ભાવે છે ! ધન્ય છે તેમને.

રમત પૂરી થતાં બધા રાજકુમારો ત્યાં જ ધર્મચર્યા કરવા લાગ્યા. સૌથી મોટા કુંવરનું નામ રવિકીર્તિરાજ હતું, અને નાના કુંવરનું નામ સૂર્યકીર્તિરાજ હતું. તેને ધર્મચર્યાનો એવો રસ હતો કે આખો દિવસ ધર્મચર્યા કરે તોય થાકે નહિ. મોટા ભાઈ તેને સવાલ પૂછતા હતા અને તે તેના જવાબ દેતા હતા; બીજા બધા કુમારો સાંભળતા હતા. ઘણા આનંદથી ચર્યા ચાલતી હતી :-

મોટા કુંવરે પૂછ્યું : આ ગેડી-દડાની રમતમાં આપણને કેટલું સુખ મળ્યું ?

નાના કુંવરે જવાબ આપ્યો : તેમાંથી આપણને સુખ મળે નહીં.

પ્રશ્ન : રમતમાં આપણને મજા તો પડી ?

ઉત્તર : એ તો રાગની મજા હતી; કાંઈ આત્માનો સાચો આનંદ તે ન હતો.

પ્રશ્ન : ગેડી-દડામાંથી સુખ કેમ ન આવે ?

ઉત્તર : કેમકે તેનામાં સુખ છે જ નહીં.

પ્રશ્ન : તેનામાં સુખ કેમ નથી ?

ઉત્તર : કેમકે તે અજીવ છે, અજીવમાં સુખ હોતું નથી.

પ્રશ્ન : તો સુખ શેમાં છે ?

ઉત્તર : સુખ જીવમાં છે.

પ્રશ્ન : જીવ અને ગેડી-દડો, તેમનામાં શું ફેર છે ?

ઉત્તર : જીવમાં જ્ઞાન છે, ગેડી-દડામાં જ્ઞાન નથી.

પ્રશ્ન : તો શું આ જગતમાં બે જાતની વસ્તુઓ છે ?

ઉત્તર : હા; એક જ્ઞાનવાળી, અને બીજી જ્ઞાન વગરની, એમ બે જાતની વસ્તુઓ છે.

જે વસ્તુ જ્ઞાનવાળી હોય તેને જીવ કહેવાય છે.

જે વસ્તુ જ્ઞાન વગરની હોય તેને અજીવ કહેવાય છે.

રવિકીર્તિ : જીવવસ્તુમાં જ્ઞાન સિવાય બીજું કંઈ છે ?

સૂર્યકીર્તિ : જી હા, જીવમાં જ્ઞાનની સાથે સુખ છે, અસ્તિત્વ છે, શ્રદ્ધા છે, ચારિત્ર છે; એવા તો અપાર ગુણો જીવમાં છે.

રવિકીર્તિ : આ ગેડી-દડો તો અજીવ વસ્તુ છે, તેનામાં જ્ઞાન નથી, તો શું બીજું કંઈ તેનામાં હશે ?

સૂર્યરાજ : હા, તેનામાં પણ ગુણ હોય છે, કેમકે -

જીવ કે અજીવ દરેક વસ્તુમાં ગુણોનો સમૂહ હોય છે.
ગુણોના સમૂહને જ વસ્તુ કહેવાય છે.

આ પ્રમાણે જીવ-અજીવની ચર્ચાથી બધા રાજકુમારો બહુ ખુશી થયા
અને એનું જ રટણ કરતા કરતા ઘર તરફ ચાલ્યા.

બીજા દિવસે શું બન્યું ? તે વાત હવેના પાઠમાં વાંચો.

મોઢે કરો

જીવ સમજવો તેહને જેનામાં હોય જ્ઞાન,
અજીવ જાણો એહને હોય ન જેમાં જ્ઞાન,
જીવ અજીવને જાણીને કરી લો આતમજ્ઞાન,
આતમજ્ઞાનથી પામશો પદવી મોક્ષ મહાન.

સો રાજકુમારની વાર્તા (ભાગ : ૨)

ચાલો દાદાને દરબાર ચાલો પ્રભુના દરબાર

ભરત ચક્રવર્તીના સો રાજકુમારોની કથા ચાલી રહી છે. બીજા દિવસે જ્યારે તે બધા કુમારો વનમાં ભેગા થયા ત્યારે પ્રથમ તો બધાએ સાથે મળીને જિનવરદેવની પ્રાર્થના કરી -

જેણે કીધી સકલ જનતા નીતિને જાણનારી,
ત્યાગી રાજ્યાદિક વિભવને જે થયા મૌનધારી;
બેટો કીધા સુગમ સબળો મોક્ષનો માર્ગ જેણે,
વંદું છું તે ઋષભજિનને ધર્મધોરી પ્રભુને.

પ્રાર્થના પછી રવિકુમારે કહ્યું : બંધુઓ, કાલે આપણે જીવ-અજીવની ઘણી સરસ ચર્ચા કરી હતી; આજ પણ રમતાં પહેલાં આપણે ધર્મ-ચર્ચા જ કરીશું.

બધાએ કહ્યું : બહુ સારી વાત છે; તત્ત્વચર્ચામાં જે આનંદ આવે છે તે રમતમાં નથી આવતો.

ત્યારે રવિકુમારે અનંગરાજ નામના બીજા કુંવરને કહ્યું : ભાઈ અનંગરાજ ! કાલે જીવ-અજીવની જે ચર્ચા થઈ હતી તેનો સાર તમે સંભળાવો.

અનંગરાજે ઊભા થઈને પ્રસન્નતાપૂર્વક કહ્યું : સાંભળો !

જેનામાં ગુણોનો સમૂહ હોય તેને વસ્તુ કહે છે.

વસ્તુ બે જાતની છે : એક જીવ, બીજી અજીવ.

જીવ વસ્તુમાં જ્ઞાન હોય છે; અજીવમાં જ્ઞાન હોતું નથી.

જીવ વસ્તુમાં સુખ હોય છે; અજીવમાં સુખ હોતું નથી.

જીવને ભૂલીને અજીવને પોતાનું માનવું તે અજ્ઞાન છે.

અજ્ઞાનને લીધે, દડાની જેમ જીવ સંસારમાં રખડે છે.

માટે આપણે જીવ-અજીવની ઓળખાણ કરવી જોઈએ,

જેથી સંસારભ્રમણનું દુઃખ મટે ને મોક્ષનું સુખ થાય.

એ વાત પૂરી થતાં બધા રાજકુમારો રમવાની તૈયાર કરતા હતા, એવામાં દૂરથી એક ઘોડેસવાર આવતો નજરે પડ્યો.

તે ઘોડેસવારે નજીક આવીને સમાચાર આપ્યા કે હસ્તિનાપુરના રાજા જયકુમારે ઋષભદેવ પ્રભુની પાસે દીક્ષા લઈ લીધી છે અને તેઓ ભગવાનના ગણધર થયા છે. પહેલાં તેઓ ભરતચકવર્તીના સેનાપતિ હતા; પોતાના માત્ર છ વર્ષની ઉંમરના કુંવરને રાજતિલક કરીને તેઓ મુનિ થઈ ગયા. ચકવર્તીનું પ્રધાનપદ છોડીને હવે તેઓ તીર્થંકર ભગવાનના પ્રધાન બન્યા.

ઘોડેસવાર પાસેથી આ વાત સાંભળતાં જ બધા રાજકુમારો આશ્ચર્ય પામ્યા; 'અહો, એમનું જીવન ધન્ય છે' એમ કહીને તેમને નમસ્કાર કર્યા. બધા

રાજકુમારો પોતપોતાના મનમાં દીક્ષા લેવાનો વિચાર કરવા લાગ્યા, અને તે માટે તેઓ ભગવાન ઋષભદેવના સમવસરણ તરફ જવા લાગ્યા.

ચાલો દાદાને દરબાર ચાલો પ્રભુના દરબાર
પ્રભુની વાણી સાંભળશું મુનિદેશાને ધારશું
રત્નત્રયને પામશું ને કેવળજ્ઞાન પ્રગટાવશું
સંસારમાંથી છૂટશું ને સિદ્ધપદને પામશું
ચાલો દાદાને દરબાર, ચાલો પ્રભુના દરબાર

એ પ્રમાણે ગાતાં ગાતાં ૧૦૦ રાજકુમારો દીક્ષા માટે ઋષભદાદાના દરબારમાં પહોંચ્યા, અને પ્રભુજી પાસે દીક્ષા લઈને મુનિ થયા. એ સો રાજકુમારોની દીક્ષાનો પ્રસંગ એવો અદ્ભુત છે કે જે સાંભળતાં આત્માર્થી જીવોને વૈરાગ્યભાવનાઓ જાગે છે. દીક્ષા પછી તે બધા નાનકડા મુનિવરો આત્મધ્યાનમાં લીન થયા. કેટલાક વખત સુધી આત્મધ્યાનનો અભ્યાસ કરીને તેઓએ કેવળજ્ઞાન પ્રગટ કર્યું, અને તે બધા મુક્ત થયા. ભગવાન થયા.

બંધુઓ, જીવ-અજીવની સાચી ઓળખાણપૂર્વકના વૈરાગ્યનું આ ફળ છે; માટે તમે પણ જીવ-અજીવ વસ્તુને બરાબર સમજજો, અને તે વૈરાગી રાજકુમારો જેવું તમારું જીવન બનાવજો.

જિનકુમાર અને રાજકુમાર એ બંને મિત્રો હતા.

એક દિવસ સવારમાં જિનકુમાર જિનમંદિર તરફ અરિહંતદેવનાં દર્શન કરવા માટે જતો હતો, એવામાં સામેથી રાજકુમાર મળ્યો, તે ઘણા હર્ષથી ક્યાંક જતો હતો.

જિનકુમારે તેને પૂછ્યું : ભાઈ, આટલી બધી હોંશથી કઈ તરફ જાવ છો ?

રાજે કહ્યું : અરે, શું તમને ખબર નથી કે આપણી નગરીના રાજા પધાર્યા છે ! હું રાજાને મળવા માટે જાઉં છું.

જિનકુમારે કહ્યું : સારું ભાઈ; પણ તમે જિન ભગવાનનાં દર્શન કરી આવ્યા ?

રાજ—ના ભાઈ; આજે તો મને ભગવાનનાં દર્શનનો વખત નહિ મળે.

જિનકુમાર—અરે, ખેદની વાત છે કે તમે ભગવાનનાં દર્શન પણ નથી કરતા.

રાજ—પરન્તુ આજે તો રાજાને મળવાનું છે, પછી આવો મોકો ક્યારે મળશે ?

જિનકુમાર—જુઓ ભાઈ, શું તમે નથી જાણતા કે આપણા ભગવાન તો રાજાઓના પણ રાજા છે. ભરતચક્રવર્તી જેવા મહારાજા પણ જિનેશ્વરભગવાનનાં ચરણોમાં પોતાનું મસ્તક ઝુકાવે છે. તોપણ તમે રાજાને મળવાની ખાતર આવા વીતરાગ ભગવાનને ભૂલી રહ્યા છો-એ કેવી વાત !

રાજકુમાર—ભાઈ, તો હું શું કરું ?

જિનકુમાર—કોઈ પણ પરિસ્થિતિમાં ભગવાનનાં દર્શન છોડવાં ન જોઈએ; કેમકે આપણે જિનવરનાં સંતાન છીએ. આપણે દરરોજ દેવદર્શન, ગુરૂસેવા અને શાસ્ત્રસ્વાધ્યાય કરવાં જોઈએ.

રાજ—તમારી વાત સાચી છે. મને સાચો રસ્તો બતાવવા માટે હું તમારો આભાર માનું છું; અને અત્યારે તમારી સાથે જ હું જિનમંદિરે આવું છું.

જિનકુમાર—બહુ સારું, ચાલો.

બંને મિત્રો મંદિરજી આવી પહોંચ્યા; મંદિરમાં આવીને ભગવાનનાં દર્શન કરતાં જ બંનેને ઘણો આનંદ થયો. ખૂબ જ ભક્તિપૂર્વક વંદના કરીને નમસ્કારમંત્ર બોલ્યા. માથા પર ગંધોદક લગાવ્યું, અને તિલક પણ કર્યું.

રાજ—ચાલો મિત્ર, આપણે ભગવાનની એક સ્તુતિ બોલીએ.

જિનકુમાર—હા, જુઓ ! સમન્તભદ્ર સ્વામીએ અર્હન્ત ભગવાનની બહુ સરસ સ્તુતિ કરી છે, તેમાં કહ્યું છે કે-

હે દેવ ! આપ મોક્ષમાર્ગના નેતા છો;
આપ કર્મરૂપી પહાડના ભેત્તા છો;
આપ સમસ્ત તત્ત્વોના જ્ઞાતા છો;
તેથી આપના જેવા ગુણોની પ્રાપ્તિ માટે

હું આપને વંદન કરું છું.

રાજ—વાહ, ઘણી સરસ સ્તુતિ છે. ભગવાનને વંદન કરતાં પોતે પણ ભગવાન થવાની ભાવના ભાવી છે. આ સ્તુતિ હું મોઢે કરવા માંગું છું.

જિનકુમાર—હા, જરૂર કરવી જોઈએ; સાંભળો, એનો મૂળ શ્લોક હું બોલું છું -

મોક્ષમાર્ગસ્ય નેતારં ભેત્તારં કર્મભૂમતામ્ ।
જ્ઞાતારં વિશ્વતત્ત્વાનાં વન્દે તદગુણલબ્ધયે ॥

રાજ—વાહ ! સાંભળો, હવે હું તેનું ગુજરાતી બોલું છું -

પ્રભુ ! મોક્ષમાર્ગના નાયક છો, તમે કર્મગિરિના ભેદક છો;
વિશ્વ તત્ત્વના જ્ઞાયક છો પ્રભુ, તમે જ વંદન લાયક છો.
આપ જેવા ગુણ છે પ્રભુ મુજમાં, એ ગુણને હું ઝંખું છું,
નિજગુણ-પ્રાપ્તિ કરવા જિનજી ! ફરી ફરી તમને વંદું છું.

બંને મિત્રોએ વિનયપૂર્વક બીજી પણ અનેક સ્તુતિ કરી. પછી હાથમાં ચોખા-બદામ વગેરે અર્ધ લઈને પૂજન કર્યું.

જલ પરમ ઉજ્જવલ ગંધ અક્ષત પુષ્પ ચરૂ દીપક ધરૂં,
વર ધૂપ નિર્મળ ફલ વિવિધ બહુ જનમકે પાતક હરૂં;
ઈહ ભાંતિ અર્ધ ચઢાય નિત ભવિ કરત શિવપંકતિ મયૂં,
અરિહંત, શ્રુત-સિદ્ધાંત, ગુરૂ-નિરગ્રંથ નિત પૂજા રયૂં.

વસુવિધિ અર્ઘ મિલાય કે અતિ ઉત્સાહ મન કીન,
જાસોં પૂજોં પરમ પદ દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુ તીન.

(ૐ હીં ભગવાનશ્રી જિનેન્દ્રદેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુ પૂજનાર્થે અર્ઘ
નિર્વપામીતિ સ્વાહા)

- એ પ્રમાણે પૂજન કર્યા પછી પ્રભુજી-સન્મુખ શાંતિથી બેસીને થોડીવાર સુધી જિનગુણોનું ચિંતન કર્યું, અને અમારો આત્મા જિનેન્દ્ર ભગવાન જેવો જ છે એમ વિચાર કર્યો. પછી ભગવાનને નમસ્કાર કરીને બંને મિત્રો ઘર તરફ ચાલ્યા.

રસ્તામાં રાજકુમારે જિનકુમારને કહ્યું : ભાઈ, આજે તમારી સાથે ભગવાનનાં દર્શન-પૂજન કરવાથી મને ઘણો જ હર્ષ થયો, અને હવે તો હું દરરોજ ભગવાનનાં દર્શન કરવા માટે જરૂર આવીશ.

ઘરે ગયા પછી બંને મિત્રો રાજા પાસે ગયા; તેમને મોડું થયું, તેથી રાજાએ પ્રેમપૂર્વક પૂછ્યું-ભૈયા ! કેમ મોડું થયું ?

રાજકુમારે વિનયથી કહ્યું-મહારાજ, ક્ષમા કરો, અમે તો ભગવાન જિનેન્દ્રદેવનાં દર્શન કરવા ગયા હતા, ત્યાં મારા આ મિત્રની સાથે ભગવાનનાં દર્શન-પૂજન કરવાથી મને બહુ જ આનંદ થયો. આ કારણે આપની પાસે આવતાં વાર લાગી.

રાજાએ ખુશ થઈને કહ્યું : બાળકો, તમે ઘણું ઉત્તમ કામ કર્યું; અરિહંત ભગવાન જ જગતના સાચા રાજા છે. રાજાઓના પણ તે રાજા છે. ચક્રવર્તી જેવા મોટા રાજા પણ પ્રભુના ચરણની પૂજા કરે છે. માટે આપણે સૌથી પહેલાં તેમનાં દર્શન કરવાં જોઈએ. તમારા કાર્યથી પ્રસન્ન થઈને હું તમને આ સુવર્ણહાર ભેટ આપું છું.

જિનકુમાર-મહારાજ, આપની ઘણી કૃપા છે; પરંતુ અમારી એવી ભાવના છે કે, આ સુવર્ણહાર અમને દેવાને બદલે તેનો સુવર્ણકળશ કરાવીને આપના હસ્તે જિનમંદિર ઉપર ચડાવો, તો અમને વિશેષ આનંદ થશે.

રાજાએ તે વાતનો સ્વીકાર કર્યો. અને કહ્યું કે બાળકો ! જે રાજ્યમાં તમારા જેવા ધર્મપ્રેમી બાળકો વસે છે તે રાજ્યને ધન્ય છે. કાલે જ્યારે તમે જિનમંદિર જશો ત્યારે હું પણ તમારી સાથે આવીશ ... ને મંદિર ઉપર સુવર્ણકળશ ચડાવીશ.

બંને મિત્રો ઘણા ખુશી થયા; બીજા સાધર્મીઓને પણ આ વાત કરી અને બધાએ તે સાંભળીને આનંદપૂર્વક ભગવાનના જયનાદથી ગગનને ગજાવી દીધું.

બોલિયે જિનેન્દ્ર ભગવાનકી જય હો

ભગવાનના દર્શન વખતે બોલવાની કેટલીક સ્તુતિ

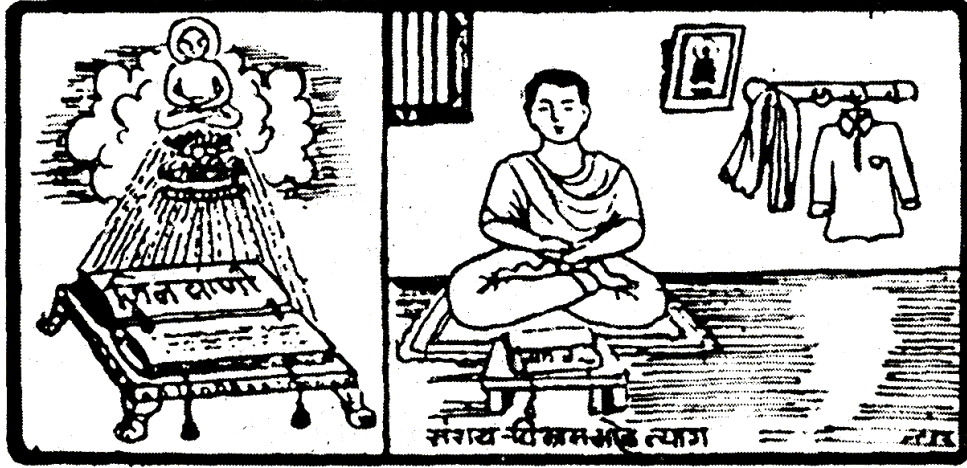
અર્હન્તો ભગવંત ઈન્દ્રમહિતા: સિદ્ધાશ્ચ સિદ્ધીશ્વરા:
આચાર્ય જિનશાસનોત્તિકરા: પૂજ્યા ઉપાધ્યાયકા:
શ્રી સિદ્ધાન્તસુપાઠકા: મુનિવરા રત્નત્રયારાધકા:
પંચૈતે પરમેષ્ઠિન: પ્રતિદિનં કુર્વન્તુ વો મંગલં.

તુભ્યં નમ: ત્રિભુવનાર્તિહરાય નાથ.
તુભ્યં નમ: ક્ષિતિતલામલ ભૂષણાય.
તુભ્યં નમ: ત્રિજગત: પરમેશ્વરાય.
તુભ્યં નમ: જિન ! ભવોદધિશોષણાય.

તીર્થકરો જગતના જયવંત વર્તો.
ઐકારનાદ જિનનો જયવંત વર્તો.
જિનના સમોસરણ સૌ જયવંત વર્તો.
ને તીર્થ ચાર જગમાં જયવંત વર્તો.

જૈનોનું જીવન કેવું હોય ?

સદાચારથી સુશોભિત જીવન

અમારા ગામમાં પાઠશાળા ચાલે છે. અમારા ગુરુજી અમને ધર્મની સારી સારી શિખામણ આપે છે. એકવાર મહાવીર-જયંતિના દિવસે ગુરુજીએ નીચે મુજબ શિખામણ આપી, તે સાંભળીને સૌ ખુશી થયા-

બાળકો, આપણે આપણું જીવન ઘણું ઊંચું બનાવવું જોઈએ, કેમકે આપણે જૈન છીએ, આપણો ધર્મ ઘણો મહાન છે; આપણા ભગવાને ધર્મનો ઘણો ઊંચો ઉપદેશ દીધો છે.

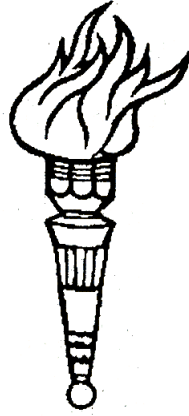
- ❖ આપણે બધા જીવો સાથે પ્રેમથી રહેવું જોઈએ. ખાસ કરીને આપણા સાધર્મી ભાઈ-બહેનો પ્રત્યે ઘણું વાત્સલ્ય રાખવું જોઈએ, તેમને કોઈ જાતનું દુઃખ હોય તો તે દૂર કરીને ધર્મનો ઉત્સાહ દેવો જોઈએ અને તેમને દરેક પ્રકારની સુવિધા આપવી જોઈએ.

- ❖ કોઈપણ જીવને દુઃખ દેવાનો ભાવ ન કરવો જોઈએ.
- ❖ અસત્ય બોલવું તે પણ પાપ છે, અને તે આપણા જીવનને મલિન કરે છે, માટે અસત્યથી પણ દૂર રહેવું જોઈએ.
- ❖ એ જ પ્રમાણે ચોરી, ખરાબ વર્તન અને તીવ્ર મમતા, એ બધાં પાપોથી પણ બચવું જોઈએ; કેમકે પાપ કરવાથી જીવ ઘણો દુઃખી થાય છે.
- ❖ જેમાં માંસ કે ઈંડા હોય, જેમાં દારૂ હોય, જેમાં મધ હોય અને જેમાં કોઈ જીવજંતુ હોય, એવી કોઈપણ વસ્તુ ખાવી ન જોઈએ, તેને અડવું પણ ન જોઈએ, અને તે ખાનારાનો સંગ પણ ન કરવો જોઈએ. સારા મિત્રોનો સંગ કરવો જોઈએ, અને દરરોજ તેની સાથે જિનેન્દ્રભગવાનનાં દર્શન કરવા જોઈએ. કોઈવાર તીર્થયાત્રા પણ કરવી જોઈએ.
- ❖ આપણે જ્યારે આપણા મિત્રોને મળીએ ત્યારે હાથ જોડીને ' જયજિનેન્દ્ર ' કહેવું જોઈએ, અને વડીલોને " યથાયોગ્ય વિનય " કહેવું જોઈએ.

ભરત ચક્રવર્તીના નાનકડા રાજકુમારો બધા આવું જીવન જીવતા હતા; તેઓ ધર્મનો અભ્યાસ કરતા હતા, કોઈપણ અભક્ષ્ય વસ્તુ ખાતા ન હતા; તેઓ કદી રાત્રે ખાતા ન હતા ને અણગળ પાણી પીતા ન હતા; તેઓ દેહથી ભિન્ન આત્માને ઓળખતા હતા; બંધુઓ, આપણે પણ તેમના જેવા થવું છે તેથી આપણે પણ એમ કરીશું. એમ કરવાથી આપણું જીવન ઊંચું બનશે; અને ઊંચું જીવન તે જ સુખી જીવન છે.

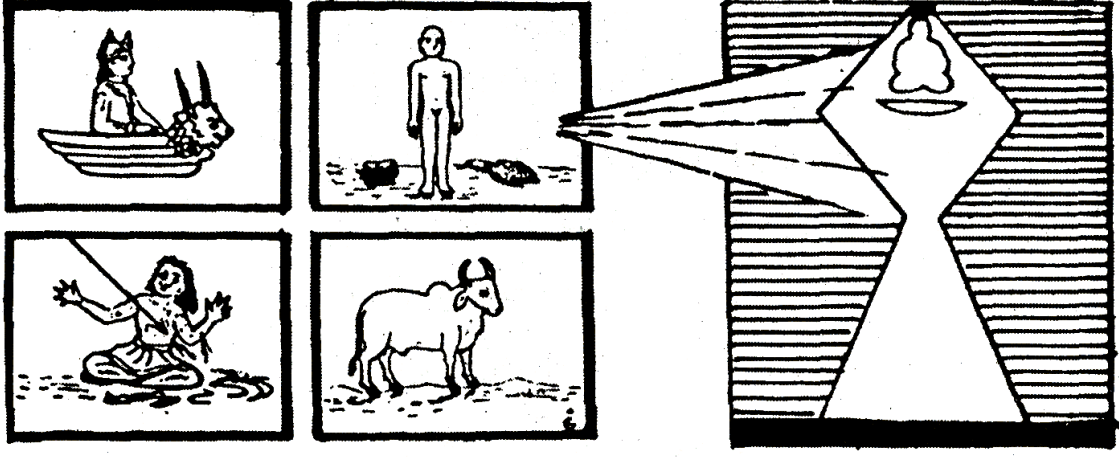
ગિંચું જીવન બનાવવા માટે આ નાની-નાની દશ લીટી તમને કહું છું,
તમને બહુ જ ગમશે; તમે બધા સાથે મળીને હોંશથી તે ગાઓ, અને મોઢે કરો:-

- (૧) હું જિનવરનો સંતાન છું.
- (૨) હું જીવન અહિંસક જીવું છું.
- (૩) હું દુઃખ ન કો'ને આપું છું.
- (૪) હું કદી અભક્ષ ન ચાખું છું.
- (૫) હું નિતનિત મંદિર જાઉં છું.
- (૬) હું જિનદર્શનથી હરખું છું.
- (૭) હું સાધર્મીને ચાહું છું.
- (૮) હું ધર્મ સદા અભ્યાસું છું.
- (૯) હું વીરને મારગ ચાહું છું.
- (૧૦) હું સિદ્ધપદ લેવા ચાહું છું.

તારું જીવન ખરું તારું જીવન ...
જીવી જાણ્યું નેમનાથે જીવન.
સુતાં કે જાગતાં ઊઠતાં બેસતાં,
હૈડે રહે પ્રભુ તારું રટણ...
તારું જીવન ખરું તારું જીવન.

ચાર ગતિ અને મોક્ષ

આ જગતમાં અનંત-અનંત જીવ છે. દરેક જીવ જ્ઞાનસ્વરૂપ છે.

તેમાં કોઈ સંસારી છે, કોઈ મુક્ત છે.

જે જીવ સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર પૂર્ણ કરીને, અને આઠે કર્મોનો નાશ કરીને સિદ્ધ થયા તેમને મુક્ત કહેવાય છે; તેમને શરીર પણ હોતું નથી; તેઓ સદા મોક્ષગતિમાં રહે છે અને પરમ સુખી છે. ફરીને કદી સંસારમાં તેઓ અવતાર લેતા નથી.

જે જીવો મુક્ત નથી તેઓ સંસારની ચાર ગતિમાં રહે છે - કોઈ મનુષ્યગતિમાં રહે છે, કોઈ નરકગતિમાં, કોઈ દેવગતિમાં અને અનંતા જીવો તિર્યંચગતિમાં રહે છે. આ પ્રમાણે સંસારી જીવ ચારે ગતિમાં ફરી ફરીને જન્મ-મરણ કરે છે. તે જન્મ-મરણનું મુખ્ય કારણ મિથ્યાત્વ છે, માટે તેને મહાપાપ જાણીને છોડવું જોઈએ.

સંસારમાં રખડતો જીવ નકરગતિમાં જઈ આવ્યો છે ને સ્વર્ગમાં પણ જઈ આવ્યો છે; તિર્યંચ પણ થયો છે ને મનુષ્ય પણ થયો છે. પણ આત્માનું મોક્ષપદ તે કદી પામ્યો નથી; માટે આ મનુષ્ય અવતારમાં મોક્ષનો ઉપાય કરવો જોઈએ.

મોક્ષમાં નથી જવાતું, પરંતુ મનુષ્ય થઈને સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર દ્વારા જ આપણે મોક્ષમાં જઈ શકીએ છીએ.

(૧) ચારે ગતિમાં મનુષ્યગતિને સૌથી ઉત્તમ એટલા માટે માનવામાં આવી છે કે તેમાં જીવ પોતાના બધા ગુણો પ્રગટ કરીને ભગવાન થઈ શકે છે અને મોક્ષ પણ પામી શકે છે. માટે મનુષ્ય થઈને આપણે એવો જ પ્રયત્ન કરવો જોઈએ.

(૨) નરકગતિનું આયુષ્ય તો તેમને જ બંધાય છે કે જેઓ આત્માની સમજણ કરતા નથી, ધર્મનો પ્રેમ રાખતા નથી અને બહુ જ પાપોમાં પોતાનું જીવન ગુમાવે છે. એવા જીવો નરકમાં જઈને ત્યાં ઘણું દુઃખ પામે છે. ત્યાં વારંવાર તેમના શરીરને કાપે છે, બાળે છે; તેમને કદી ખાવાનો ખોરાક કે પીવાનું પાણી મળતું નથી. નરકમાં બહુ દુઃખ છે; માટે હે બાળકો ! પાપ કદી કરવું નહીં. જો નરકમાં પણ કોઈ જીવ આત્મ-વિચાર કરીને સમ્યગ્દર્શન પ્રગટ કરે તો તેને ત્યાં પણ એટલી આત્મશાંતિ મળી શકે છે.

(૩) ત્રીજી દેવગતિ છે. પુણ્ય કરનારા જીવો દેવ થઈને સ્વર્ગમાં જાય છે. સ્વર્ગમાં સુખ છે-એમ કહેવાય છે, પરંતુ બંધુઓ ! એક વાત ધ્યાનમાં રાખજો કે જો આત્મજ્ઞાન ન હોય તો સ્વર્ગમાં પણ સાચું સુખ મળતું નથી. સ્વર્ગમાં પણ તે જ જીવો સુખી છે કે જેમણે આત્માને ઓળખ્યો છે. આત્મજ્ઞાન વગર તો સ્વર્ગના દેવો પણ દુઃખી છે. સ્વર્ગ દ્વારા

દુઃખ છે. કીડા-કૂતરા-ઉંદર-બળદ-ઘોડા-વાંદરાં-હરણ-માછલાં-દેડકાં વગેરે તિર્યચોને જે દુઃખ થાય છે તે તો આપણે નજરે જોઈએ છીએ. ઘણા માયાચાર ને છલકપટ કરવાથી, કે અતિશય લોભ કરવાથી તિર્યચગતિમાં જવું પડે છે. માટે લોભ કે માયાચાર કરવો ન જોઈએ. તિર્યચમાં પણ કોઈ જીવ ધર્મોપદેશ પામીને આત્મજ્ઞાન કરી લ્યે છે તો તેને પણ આત્માનું થોડુંક સુખ મળી જાય છે; અને પછી થોડાક ભવમાં તે સંસારથી છૂટીને મોક્ષ પામે છે.

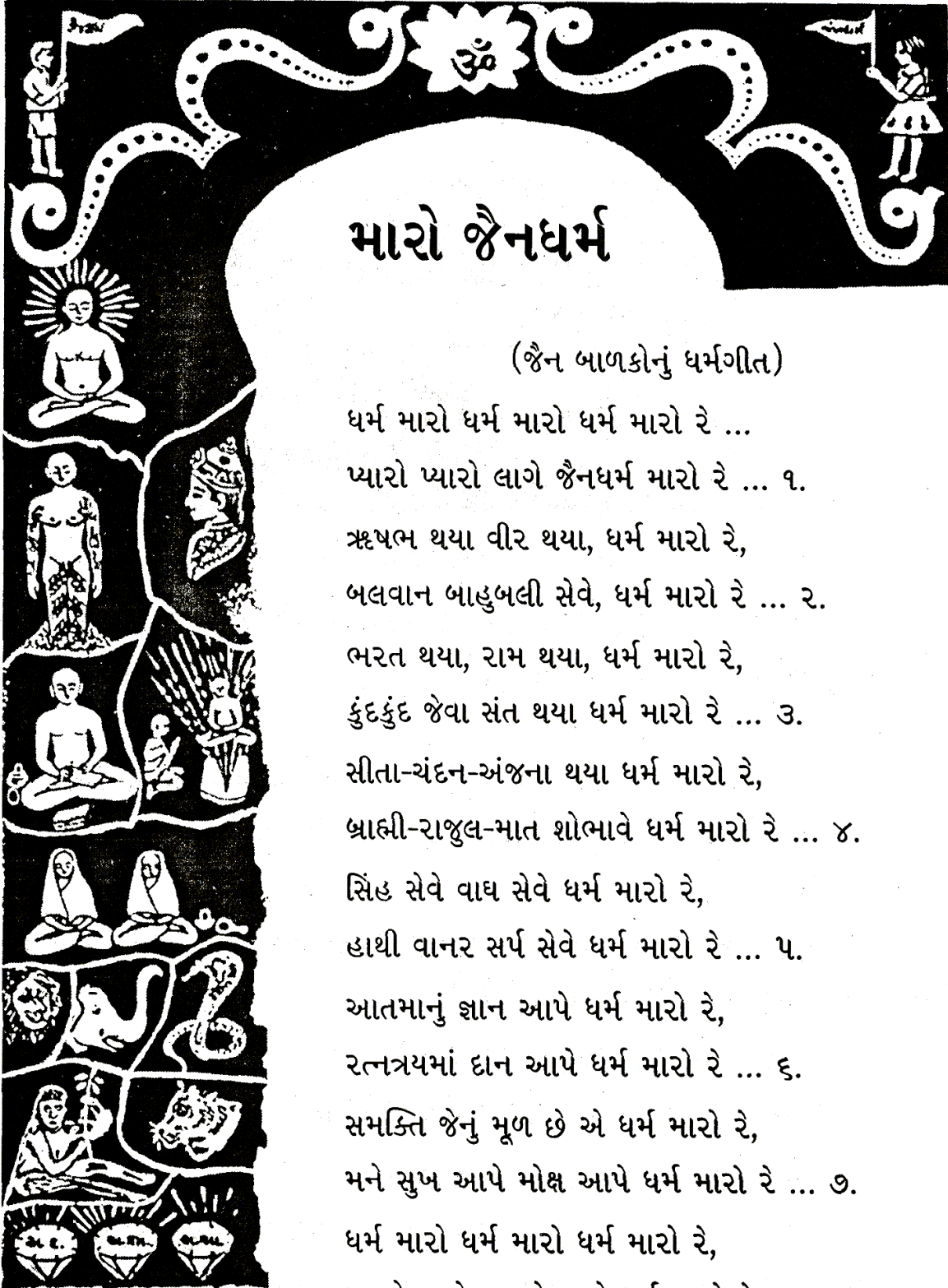
આત્મજ્ઞાન વિના ચારગતિમાં રખડવું પડે છે. આત્મજ્ઞાન કરવાથી જરૂર મોક્ષ મળે છે.

(૪) તિર્યચગતિમાં અનંતા જીવો છે; પણ તેમનામાં મોટો ભાગ તો એવો છે કે જેમને કાંઈ વિચારશક્તિ જ નથી. એક ઈન્દ્રિયવાળા, બે ઈન્દ્રિયવાળા, ત્રણ ઈન્દ્રિયવાળા, ચાર ઈન્દ્રિયવાળા અને મન વગરના પાંચ ઈન્દ્રિયવાળા-એ બધા અસંજી જીવોને તો એટલું ઓછું જ્ઞાન છે કે તેઓ કાંઈ વિચાર જ કરી શકતા નથી. વિચાર કરનારા (સંજી) પંચેન્દ્રિય જીવો ઘણા થોડા છે. આ તિર્યચગતિમાં પણ બહુ

પામે છે. મહાવીર પ્રભુનો જીવ જ્યારે તિર્યચગતિમાં હતો ત્યારે આત્મજ્ઞાન પામ્યો હતો ને પછી ભગવાન થયો.

(૫) ચારગતિથી જુદી એવી પાંચમી ગતિ તે મોક્ષગતિ છે. મોક્ષ પામેલા જીવ સદાકાળ પોતાના શુદ્ધ સ્વરૂપમાં રહે છે ને સુખી જીવન જીવે છે.

આપણે ચાર ગતિનાં દુઃખથી છૂટવું હોય, ને મોક્ષસુખ પામવું હોય તો આત્મજ્ઞાન કરવું જોઈએ.

મારો જૈનધર્મ

(જૈન બાળકોનું ધર્મગીત)

ધર્મ મારો ધર્મ મારો ધર્મ મારો રે ...

પ્યારો પ્યારો લાગે જૈનધર્મ મારો રે ... ૧.

ઋષભ થયા વીર થયા, ધર્મ મારો રે,
બલવાન બાહુબલી સેવે, ધર્મ મારો રે ... ૨.

ભરત થયા, રામ થયા, ધર્મ મારો રે,
કુંદકુંદ જેવા સંત થયા ધર્મ મારો રે ... ૩.

સીતા-ચંદન-અંજના થયા ધર્મ મારો રે,
બ્રાહ્મી-રાજુલ-માત શોભાવે ધર્મ મારો રે ... ૪.

સિંહ સેવે વાઘ સેવે ધર્મ મારો રે,
હાથી વાનર સર્પ સેવે ધર્મ મારો રે ... ૫.

આતમાનું જ્ઞાન આપે ધર્મ મારો રે,
રત્નત્રયમાં દાન આપે ધર્મ મારો રે ... ૬.

સમક્તિ જેનું મૂળ છે એ ધર્મ મારો રે,
મને સુખ આપે મોક્ષ આપે ધર્મ મારો રે ... ૭.

ધર્મ મારો ધર્મ મારો ધર્મ મારો રે,
પ્યારો લાગે વ્હાલો લાગે ધર્મ મારો રે ... ૮.

(પાઠશાળાઓમાં તેમજ ભગવાનની રથયાત્રા વગેરે
પ્રસંગોમાં આ ગીત ગવાય છે.)

મોક્ષનો માર્ગ

(હવે પછી પ્રગટ થનાર પહેલી ચોપડીના એક પાઠની રૂપરેખા)

એક વાર એક મુમુક્ષુ જીવને વિચાર આવ્યો કે અરે. આ સંસારમાં અનાદિથી હું દુઃખી છું, તે દુઃખ ટાળીને આત્માનું હિત અને સુખ પ્રાપ્ત કરવું છે. તે હિત કઈ રીતે થાય ?

આમ વિચારીને તે જીવ વનમાં ગયો; વનમાં ઘણા મુનિવરો આત્માના ધ્યાનમાં બિરાજતા હતા. તેઓ અત્યંત શાંત હતા. અહા ! એમની શાંત મુદ્રા મોક્ષનો માર્ગ જ દેખાડતી હતી.

મુમુક્ષુ જીવે તેમને વંદન કરીને ઘણા જ વિનયપર્વક પૂછ્યું-પ્રભો : આત્માના હિતનો ઉપાય શું છે ? મોક્ષનો માર્ગ શું છે ?

આચાર્ય મહારાજે કૃપાપૂર્વક કહ્યું : હે ભવ્ય !

સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રાણિ મોક્ષમાર્ગઃ ।

સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર તે મોક્ષમાર્ગ છે.

મુનિરાજના શ્રીમુખથી આવો મોક્ષમાર્ગ સાંભળીને તે મુમુક્ષુ, ઘણો ખુશી થયો, ને ભક્તિપૂર્વક તે સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રની આરાધના કરવા માટે તૈયાર થયો.

બંધુઓ ! આપણે પણ તે મુમુક્ષુની જેમ મોક્ષમાર્ગને ઓળખવો જોઈએ, ને તેની આરાધના કરવી જોઈએ. તે સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રના પાઠ બાળપોથીમાં તમે વાંચ્યા હશે. તેની વધુ સમજણ હવે પછી આપશું.

મહાવીરપ્રભુનાં સૌ સંતાન છે તૈયાર છે તૈયાર

(જૈન બાળકોનું કૂચગીત)

મહાવીર પ્રભુનાં સૌ સન્તાન ... છે તૈયાર છે તૈયાર.

જિનશાસનની સેવા કરવા, છે તૈયાર છે તૈયાર.

સિદ્ધ પદનું સ્વરાજ લેવા, છે તૈયાર છે તૈયાર.

અરિહંત પ્રભુની સેવા કરવા, છે તૈયાર છે તૈયાર.

જ્ઞાની ગુરુની સેવા કરવા, છે તૈયાર છે તૈયાર.

તીર્થધામની યાત્રા કરવા, છે તૈયાર છે તૈયાર.

જૈનધરમના શાસ્ત્રો ભણવા, છે તૈયાર છે તૈયાર.

શાસન માટે જીવન દેવા... છે તૈયાર છે તૈયાર.

સમ્યગ્દર્શન પ્રાપ્ત કરવા, છે તૈયાર છે તૈયાર.

સમ્યગ્જ્ઞાનની જ્યોત જગાવા... છે તૈયાર છે તૈયાર.

સાધુદશાનું સેવન કરવા, છે તૈયાર છે તૈયાર.

મોહશત્રુને જીતી લેવા... છે તૈયાર છે તૈયાર.

વીતરાગી નિર્મોહી થાવા... છે તૈયાર છે તૈયાર.

આતમ ધ્યાનની ધૂન મચાવા... છે તૈયાર છે તૈયાર.

જ્ઞાયકનો પુરૂષાર્થ કરવા... છે તૈયાર છે તૈયાર.

વીરના માર્ગે દોડી જાવા... છે તૈયાર છે તૈયાર.

મોક્ષના દરવાજા ખોલવા... છે તૈયાર છે તૈયાર.

સંસારસાગર પાર ઉતરવા, છે તૈયાર છે તૈયાર.

સિદ્ધપ્રભુની સાથે રહેવા, છે તૈયાર છે તૈયાર.

(આપણે સૌ વીરપ્રભુનાં સંતાન છીએ, વીર પ્રભુનાં સંતાન કેવા-કેવા ઉત્તમ કાર્યો કરવા માટે તૈયાર હોય, તે આ કૂચગીતમાં બતાવ્યું છે. દરેક બાળકોને ઉત્સાહ પ્રેરે એવું આ કૂચગીત સૌને ગમશે. રથયાત્રા પ્રભાતફેરી વગેરે પ્રસંગે આ ગીત ગાઈ શકાય.)

જૈન બાળપોથી (બીજો ભાગ) : પરીક્ષાનાં ૧૦૧ પ્રશ્નો

આ પુસ્તકના દોહનરૂપે અહીં એકસો એક પ્રશ્નો આપ્યાં છે; વિદ્યાર્થી પાસે તેના જવાબ શોધાવવા; કદાચ ન આવડે તો પુસ્તકમાં જોઈને પણ તેની પાસે શોધાવવા. બાળકોને પણ પરસ્પર એકબીજા સાથે આ પ્રશ્નોત્તરી કરાવવી. પ્રશ્નોત્તર દ્વારા શીખતાં બાળકોને ઉત્તેજન મળશે તથા તેની સમજણ વધુ દ્રઢ થશે. દરેક પ્રશ્નો અહીં ક્રમસર રજૂ કર્યાં છે.

- બ્ર. હ. જૈન

૧. જૈન બાળપોથીનો પહેલા ભાગ તમે વાંચ્યો છે ?
૨. તમે કોણ છો ?
૩. તમારા દેવ કોણ છે ?
૪. અરિહંતદેવ કેવા છે ?
૫. તે આપણને શું દેખાડે છે ?
૬. મુક્તિમાર્ગ કેવો છે ?
૭. તમે કોના જેવા છો ?
૮. અરિહંત થવા માટે શું જાણવું ?
૯. પંચપરમેષ્ઠીને વંદનનું કાવ્ય બોલો ?
૧૦. પંચપરમેષ્ઠી એટલે શું ?
૧૧. તમને શું થવાનું ગમે ?
૧૨. રાજા થવું સાડું કે ભગવાન થવું સાડું ?
૧૩. પંચપરમેષ્ઠી શેનાથી થવાય ?
૧૪. પંચપરમેષ્ઠી શેનો ઉપદેશ આપે છે ?
૧૫. આપણને બહુ વહાલા છે તે કોણ ?
૧૬. શુદ્ધ નમસ્કાર મંત્ર બોલો.
૧૭. તમે સવાર-સાંજ કઈ સ્તુતિ કરો છો ?
૧૮. એક માતાને ત્રણ પુત્રો, તેમનાં નામ શું ?
૧૯. ચાર મંગલ છે, તે કોણ ?
૨૦. લોકમાં ઉત્તમ ચાર વસ્તુ કઈ ?
૨૧. જીવને શરણ રૂપ કોણ ?
૨૨. જીવ શું કરે તો મંગળ થાય ?
૨૩. ચતારિ મંગલનો પાઠ બોલો.
૨૪. તીર્થંકર કોને કહેવાય ?
૨૫. ભરત ચક્રવર્તી કોના પુત્ર ?
૨૬. ઋષભદેવ તીર્થંકર ક્યાં જન્મ્યા ?
૨૭. અયોધ્યા આપણું તીર્થ છે, તે શા માટે ?
૨૮. રાજગૃહીમાં વિપુલાચલ પર ધર્મનો ઉપદેશ કોણે દીધો ?
૨૯. તીર્થંકર ભગવંતોએ શેનો માર્ગ બતાવ્યો ?
૩૦. મોક્ષનો માર્ગ શું છે ?
૩૧. જૈનધર્મ એટલે શું ?
૩૨. રાગને જૈનધર્મ કહેવાય, કે

- વીતરાગભાવને ?
૩૩. ચોવીસ તીર્થકરના નામ બોલો.
૩૪. ચોવીસ ભગવાનની મૂર્તિ ક્યાં છે ?
૩૫. ઋષભદેવ, અભિનંદન, શાંતિનાથ, ને પાર્શ્વનાથ પ્રભુનાં ચિન્હ શોધી કાઢો.
૩૬. ચંદ્ર, કલ્પવૃક્ષ, ગેંડો અને સિંહ તે ચિન્હથી ક્યા ભગવાન ઓળખાય ?
૩૭. આપણા તીર્થકરોનું જીવન કેવું છે ?
૩૮. ઊંચું જીવન કેવું હોય ?
૩૯. તમે કોઈ તીર્થકરનું જીવનચરિત્ર વાંચ્યું છે ?
૪૦. આત્મા ક્યા લક્ષણથી જણાય ?
૪૧. તીર્થકર ભગવાને બતાવેલો ધર્મ આજે પણ આપણને કોણ સમજાવે છે ?
૪૨. ૨૪ તીર્થકરો ક્યા દેશમાં જન્મ્યા ?
૪૩. ઋષભદેવનો આત્મા સમ્યક્ત્વ ક્યારે પામ્યો ?
૪૪. ઋષભદેવના જીવે આઠમા ભવે મુનિને આહારદાન દીધું તે દેખીને ચાર તિર્યચ ખુશી થયા, તે કોણ ?
૪૫. ઋષભદેવ વૈરાગ્ય ક્યારે પામ્યા ?
૪૬. તેમને કેવળજ્ઞાન ક્યાં થયું ?
૪૭. વર્ષાતપ એટલે શું ? તે કોણે કર્યો ?
૪૮. વર્ષાતપનું પારણું કોણે કરાવ્યું ?
૪૯. ભરતક્ષેત્રમાં મોક્ષના દરવાજા કોણે ખોલ્યા ?

૫૦. ઋષભદેવ ક્યાંથી મોક્ષ પામ્યા ?
૫૧. ભરતચક્રવર્તીના ૧૦૦ રાજકુમારો ગેડી-દડો રમતાં શું વિચાર કરતાં હતા ?
૫૨. ગેડી-દડાની રમતમાં મજા પડે તે સાચું સુખ છે ? કે રાગ છે ?
૫૩. જડમાં સુખ હોય ?
૫૪. સુખ કોનામાં હોય ?
૫૫. જગતમાં બે પ્રકારની વસ્તુ છે તે કઈ ?
૫૬. જીવ કોને કહેવાય ?
૫૭. અજીવ કોને કહેવાય ?
૫૮. અજીવ વસ્તુમાં ગુણ હોય ?
૫૯. વસ્તુ કોને કહેવાય ?
૬૦. સો રાજકુમારોને ઘોડેસવારે શું સમાચાર આપ્યા ?
૬૧. ઋષભદેવ ભગવાનની પ્રાર્થના બોલો. (જેણે કીધી સકલ જનતા ...)
૬૨. જીવ સંસારમાં કેમ રખડે છે ?
૬૩. જીવ-અજીવની ઓળખાણથી શું થાય ?
૬૪. ઘોડેસવાર પાસેથી જયકુમારની દીક્ષાના સમાચાર સાંભળી રાજકુમારોએ શું કર્યું ?
૬૫. ઋષભદેવના દરબારમાં ગયા ત્યારે રાજકુમારો શું ગાતા હતાં ? (ચાલો દાદાને દરબાર...)
૬૬. જિનકુમાર અને રાજકુમારની વાર્તા

- ઉપરથી તમે શું બોધ પામ્યા ?
૬૭. ચક્રવર્તી રાજા કરતાં પણ મોટું કોણ ?
૬૮. ભગવાનની પૂજાનું પદ બોલો.
૬૯. અર્ધ એટલે શું ?
૭૦. અર્ધમાં કઈ ૮ વસ્તુ હોય ?
૭૧. ગંધોદક એટલે શું ?
૭૨. મોક્ષમાર્ગસ્ય નેતારં-એ સ્તુતિ બોલો.
૭૩. તે સ્તુતિ કોણે બનાવી.
૭૪. મોક્ષમાર્ગના નેતા કોણ છે ?
૭૫. આપણે ભગવાનને વંદન શા માટે કરીએ છીએ ?
૭૬. રાજા પાસે જવામાં રાજકુમારને મોડું કેમ થયું ?
૭૭. રાજાએ તેને કાંઈ શિક્ષા કરી ?
૭૮. રાજાએ કુમારને શું ઈનામ આપ્યું ?
૭૯. કુમારોએ તે ઈનામનું શું કર્યું ?
૮૦. તમારા ગામમાં રાજા અને ભગવાન આવે તો તમે પહેલાં કોની પાસે જશો ?
૮૧. સાધર્મી પ્રત્યે આપણે શું કરવું જોઈએ ?
૮૨. કેવાં કાર્યોથી દૂર રહેવું જોઈએ ?
૮૩. હું જિનવરનો સંતાન છું-એ દશ લીટી બોલો.
૮૪. ચાર ગતિ કઈ ?

૮૫. ચાર ગતિ સિવાયની પાંચમી ગતિ કઈ ?
૮૬. કઈ ગતિમાંથી મોક્ષ પમાય ?
૮૭. ચાર ગતિમાં મનુષ્યગતિ ઉત્તમ કેમ છે ?
૮૮. મનુષ્ય થઈને શું કરીએ તો મોક્ષ થાય ?
૮૯. મોક્ષસુખ પામવા શું કરવું ?
૯૦. આપણા જૈનધર્મમાં કયા મહાપુરુષો થયા ?
૯૧. જૈનધર્મ શું આપે છે ?
૯૨. જૈનધર્મનું મૂળ શું છે ?
૯૩. તમારો પ્યારો ધર્મ કયો ?
૯૪. જૈનધર્મના ગીતની ચાર લાઈન બોલો.
૯૫. મુમુક્ષુ જીવને શેની ભાવના જાગી ?
૯૬. મુમુક્ષુએ વનમાં જઈને મોક્ષનો માર્ગ કોને પૂછ્યો ?
૯૭. મુનિરાજે મોક્ષનો માર્ગ શું કહ્યો ?
૯૮. આપણે કોના સંતાન છીએ ?
૯૯. વીરપ્રભુનાં સંતાન કેવા ઉત્તમ કાર્યો કરવા માટે તૈયાર છે ? તેની બે લાઈન બોલો.
૧૦૦. જૈનધર્મ આબાદ કરવા શું કરીશું ?
૧૦૧. જૈનધર્મની આ બાળપોથી તમને ગમી ?